

Sámediggi

Box 90
981 22 Kiruna

Remiss Nordiska Samekonventionen.

Sámiid Riikkabellodat har tagit del av rubr förslaget och vill för sin del lämna följande synpunkter.

Bakgrund

Inledningsvis vill vi påminna om att syftet med Nordiska samekonventionen är att bekräfta och stärka sådana rättigheter för det samiska folket så att de kan bevara och utveckla sitt språk, sin kultur, sina näringar och sitt samhällsliv med minsta möjliga hinder av landsgränserna. Vidare är syftet att konventionen harmonisera lagstiftning och annan reglering av betydelse för samernas verksamhet över landsgränserna (art 1 och art 10).

Samerna har av Sveriges riksdag erkänts som ett urfolk i Sverige, även om Sverige inte har tillträtt ILO-konventionen om urfolk och stamfolk i självstyrande länder. Riksdagen har i beslut 2011 i den reviderade grundlagen erkänt samerna som folk enligt folkrätten.

FNs konventionen om civila och politiska rättigheter av 1966 innehåller bestämmelser om rätt till självbestämmande. Enligt artikel 1 i konventionen har alla folk rätt till självbestämmande och får i kraft av denna rätt fritt bestämma sin politiska ställning och fritt fullfölja sin ekonomiska, sociala och kulturella utveckling.

År 2007 antog FN:s generalförsamling deklARATIONEN om om urfolks rättigheter (Declaration on the Rights of Indigenous Peoples)- Artikel 3 föreskriver att urfolk har rätt till självbestämmande och därför fritt kan "determine their political status and freely pursue their economic, social and cultural development".

Sámiid Riikkabellodats synpunkter

Sámiid Riikkabellodat anser att förslaget till Nordisk samekonvention undergräver grundläggande samiska rättigheter legitimerar fortsatt assimilering och kolonisering av den samiska befolkningen och de samiska rättigheterna.

Enligt Sámiid Riikkabellodat faller 2016 års förslag på Nordisk samekonvention långt under fast accepterade internationella rättsliga normer, bland annat när det gäller samernas rätt till självbestämmande och rättigheter till mark, vatten och naturresurser. Förslaget till konvention legitimerar också staten att bedriva assimilationspolitik bl a genom att uttryckligen föreskriva att stater har rätt att besluta att icke-samiska personer kan upptas i Sametingens röstlängd.

Sámiid Riikkabellodat finner att förslaget till till Nordisk samekonvention i dess nuvarande utformning inte kan antas med mindre än att följande revideringar görs av konventionstexten:

- att det genomgående anges både i konventionen (preambeln och artiklarna) ...”sin kultur, sitt språk, sina näringar och sitt samhällsliv” i enlighet med vad som anges i expertgruppens förslag (om inte näringar inkluderas i begreppet samhällsliv).

- att Sverige klargör en tydlig agenda för en svensk ratificering av ILO-konventionen 169 för att stärka samernas rättigheter och för att visa solidaritet med urfolk i andra länder

- att regeringarna klarlägger vad som avses med rätten att bli införd i sametingets röstlängd (preambel 10)

att regeringarna komplettera med ”... och samisk närvaro och traditionellt samiskt brukande” (preambel 11)

att regeringarna förtydligar vad som avses med ”... samerna tar del av värdet” (jämför benefit sharing) (preambel 19)

Konventionens artiklar 1-46

Sámiid Riikkabellodat vill särskilt lyfta fram följande artiklar som det är nödvändigt att revidera, klargöra och/eller tydliggöra för att konventionen ska leva upp till internationell norm när det gäller samernas rättigheter och därmed ev kunna antas:

Art 4: Rätten till självbestämmande

Andra delen av artikeln behöver regeringarna klarlägga och tydliggöra med vad som avses självstyre i interna frågor i förhållande till konsultation i frågor som kan få betydelse särskild för samerna. Sådan konsultation anges i artikeln kan inte anses vara samiskt självbestämmande enligt FNs konventionen om civila och politiska rättigheter.

Art 4.2 Sámiid Riikkabellodat finner att rätten till självbestämmande är mer än en rätt till samråd. Att självbestämmande kan utövas genom självstyre i interna frågor är fundamentalt felaktigt enligt internationell rätt om självbestämmande (Konventionen om civila och politiska rättigheter 1966, art 1 och Urfolksdeklarationen art 3).

Sámiid Riikkabello dat godtar inte artikel 4.2 eftersom det skulle i praktiken innebära att samerna ge upp rätten till samisk självbestämmande.

Art 6 Samiska barns rättigheter

Vi föreslår att artikeln kompletteras med "... samiska barns bästa innefattar samiska normer, värderingar och synsätt" (om inte det ingår redan i begreppet barnets bästa.)

Art 6.2 Det är riktigt att barnets bästa - samiska barns kulturella och språkliga bakgrund - alltid bör vara en avgörande faktor när man tar beslut som påverkar även samiska barn. Det bör uttryckligen klargöras i artikeln vad som avses "med särskilt beaktande av barnets kulturella and språkliga bakgrund" för samiska barn, Detta är särskilt viktigt med tanke på statliga myndigheternas konsekventa underlåtenhet att beakta samiska barns kulturella bakgrund i beslut om fosterhem etc.

Artikel 12 Sametingen

Del 3 i artikeln behöver förtydligas vad avser roll och status för Sametingets folkvalda del i förhållande till myndighetsdelen.

Artikel 17 Konsultation

Eftersom förslaget till konsultation inte når upp till internationell norm föreslår vi att regeringarna reviderar artikeln i enlighet med Urfolksdeklarationens art 19.

Artikel 22 Samiskt kulturarv, samiska kulturella uttryck samt samisk traditionell kunskap

Artikeln revideras så att både samiskt materiellt och immateriellt kulturarv ska skyddas i lag, om inte samiska kulturella uttryck avser immateriellt samiskt kulturarv.

Artikel 23 Undervisning

Innehållet i artikeln förtydligas när det gäller grundskolor och skolform inom samiska förvaltningskommuner och utom samiska förvaltningskommuner. Denna bestämmelse bryter mot internationell lag av samma skäl som har presenterats i kommentarerna till Art. 4,2 och 17 ovan. Bestämmelsen understryker att 2016 förslag till Nordisk samekonvention raderar samerna rätt till självbestämmande, även inom ett så viktigt område som att se till att samiska barn har tillgång till kulturellt lämplig utbildning.

Artikel 25 Samiska medier

Det behöver tydliggöras att vad som avses med medieutbud på samiska. Vi föreslår att staterna ska stärka både (inte bara verka) tryckta medier som etermedia på samiska bl a som en del i revitaliseringen av samiska språket.

Artikel 27 Rätt till land och vatten

Särskilt denna artikel behöver förtydligas med "... sin kultur, sina språk, sina näringar och sitt samhällsliv" (om inte näringar ingår i begreppet samhällsliv).

Artikel 28 Skydd av rättigheter till land och vatten

Artikeln behöver kompletteras med att staterna ska säkerställa att det finns särskilt ekonomiskt skydd för rättslig prövning av samernas rätt till land och vatten. Artikeln behöver också kompletteras med rättsliga förfarande vid återbördande av samisk mark. Nuvarande rättighetsinnehavares särskilda rätt ska tydliggöras.

Artikel 30 Ingrepp i eller användning av naturresurser

Artikel behöver förtydligas när det gäller samer som kollektiv och samer som individer (civila rättigheter). Vidare behöver artikeln förtydligas i den del som gäller mark som samer äger/staten förvaltar och mark som samer brukar *tillsammans med andra. Att beakta den samlade effekten av olika åtgärder är för svagt – måste leda till åtgärder.* Vidare behöver uttrycket "påtalig skada" (jmf rennäringslagens "avsevärd olägenhet") förtydligas. Vem har tolkningsförträdet?

Andra delen i artikeln om ersättning enligt nationell rätt behöver förtydligas. Är det expropriation som avses är det för trubbigt instrument – förhandlingar enligt principen Free prior and informed consent (FPIC)-ska gälla

Denna bestämmelse bygger på CCPR art 27 i expertgruppens förslag 2005. En viktig skillnad är dock att expertgruppens förslag avser «drabbade samer berörda samer» medan det nya förslaget hänvisar till skada på den samiska kulturen i allmänhet. Detta är inte förenligt med CCPR art 27 som är en individuell rättighet, *men med en kollektiv dimension. Enligt CCPR art 27, är det tillräckligt att en samisk individs möjlighet att fullfölja* hans kultur effektivt hindras att det finns ett brott mot bestämmelsen. Den nya Art. 30,1 i förslaget till Nordisk samekonvention når inte upp till legal standard i internationell rätt (FNs konvention om civila och politiska rättigheter 1966, CCPR) och är därför inte acceptabel.

Artikel 32 Förvaltning av naturresurser

I artikel är det särskilt viktigt att samiska näringar anges. Artikeln revideras så att principen om "free prior and informed consent" tydliggörs. Samråd/konsultation behöver ersättas med FPIC.

Artikel 36 Renskötsel

Artikel tydliggör att renskötsel grundar sig på "...sedvana och urminneshävd" samt med att staterna ska ... "den av samer utövade traditionella renskötselns ...".

När det gäller den gränsöverskridande renskötseln är det viktigt att regeringarna och Sametingen påskyndar ratificeringen av Renskötselkonventionen.

Artikel 40 Uppföljning av konventionens genomförande

Vi föreslår att uppföljningen av konventionen sker genom ett oberoende expertorgan i stället för en arbetsgrupp knutet till NÅS som är ett tjänstemannaorgan.

Sámiid Riikkabelodats beslut

Sámiid Riikkabelodat finner att förslaget till Nordisk samekonvention inte kan antas i dess nuvarande utformning eftersom konventionsförslaget inte erkänner reell samisk rätt till land och vatten utan enbart uttrycker att samer har rätt till tillgång till och möjligheter att bruka de naturresurser som traditionellt brukats av samer i samiska områden. Vi finner också att konventionsförslaget inte stärker samisk självbestämmande enligt urfolksrätten och folkrätten. Slutligen har inte konventionsförslaget kunnat uttrycka det starka sambandet mellan samisk rätt till land

och vatten och samisk självbestämmande vilket i realiteten innebär en försvagning av den samiska rätten.

Om förslaget till nordisk samekonvention ska stärka, erkänna och upprätthålla samiska rättigheter som urfolk/folk förutsätter Sámiid Riikkabellodat att ovan redovisade reservationer, revideringar och kompletteringar beaktas i en kommande revidering av Nordiska samekonventionen.

Sámiid Riikkabellodat föreslår därför att

att regeringarna tillsammans med Sametingen initierar en dialog med det civila samiska samhället om revidering av förslaget till Nordisk samekonvention

att externa folkrättsexperter får möjlighet att analysera förslaget till Nordisk samekonvention

att Sametingen i Sverige, Norge och Finland snarast håller gemensamt möte om Nordiska samekonventionen

att Sametingets nyvalda plenum behandlar Nordiska samekonventionen under hösten 2017

att Sametinget informerar om regeringens fortsatta process av konventionen.

Per-Olof Nutti
Ordförande Sámiid Riikkabellodat